

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

62. De dispensatione irregularitatis ex bigamia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

Circa bigamos hoc vltimo est adnotandum, clericos, in clericali existentes bigamiam contrahunt, non solum regulares esse, sed etiam priuilegium, can. si quis suadente q. 4. perdere, est enim duplex priuilegium clericare, vnum fieri, alterum canonis, nempe quia percussores eorum excommunicati sunt, illud clerici coniugati perdunt, hoc vero retinent; vtrumque autem amittunt bigami, per e. altercationis de bigam. in 6. quamuis quidam illos iure etiam antiquo perdidisse affirmant, can. quisquis d. 84. & ibi Gloss. An autem hæc pœna omnes bigamos comprehendat, in disputato est: nam Gloss. illius cap. altercationis. tenet propter quæcumque bigamiam veram, seu interpretatiuam, aut similitudinariam priuilegium hoc amitti, tamen Archid. Gemina & Philip. Franc. dicunt non ligare hanc pœnam eos, qui in maioribus constituti bigamiam contrahunt, sed eos solum, qui in minoribus; vnde presbyter coniugatus, si post susceptum ordinem de facto contrahit, non amittit priuilegium; potest autem, si clericus est in minoribus, & ratio dissimilitudinis est, quia qui in minoribus est, potest conuerti ad statum secularium, & contrahere vere, & de iure. at in maioribus constitutus non potest retrocedere; ideo non debet priuari priuilegio, cum obligetur manere in eo statu. Addit aliam rationem, quia illa bigamia non est vera, sed ex iuris fictione; veritatem constitutionis, maxime pœnalis, debent interpretari in propria significatione, quando est vera bigamia, aut interpretatiua propria, iuxta quam rationem, nec clericus in minoribus erit nudatus priuilegio, quando ex nulliter, & de facto matrimonio fit bigamus, quia talis bigamia, nec est vera, nec interpretatiua propria; vnde Gosfred. in sum. de bigam. dicit. Clericum etiam in minoribus, qui contraxit cum vidua nulliter, etiam si bigamus sit, non amittere priuilegium,

De dispensatione irregularitatis ex bigamia.

CAPVT LXII.

Dubitare aliquis posset, an irregularitas omnis ex bigamia sit ex defectu, an sit aliqua ex delicto; multum enim hoc scire refert ad materiam dispensationis, vnde superius adnotauimus; & quidem. vt ex narratis constat, dubium

non est de illis bigamijs, in quibus intercedunt veræ nuptiæ, vt quâdo aliquis duxit duas vxores legitimas successiuè, aut duxit duam, vel corruptam, aut copulam habuit cum propria legitima post adulterium; hæ enim, vt diximus ex cap. nuper. & cap. à nobis. sunt ex defectu: at dubium est de illis, vbi non intercedit matrimonium, quas canones expressè negant esse ex defectu, sed tantum censentur bigamiæ propter intentionis affectum. Panorm. cap. à nobis, de bigam. affirmat irregularitatem in presbytero, qui de facto contraxit, esse ex delicto, quo dicto videtur sentire, irregularitates, quæ ex bigamijs procedunt, quæ dicuntur esse, non ex defectu, sed propter intentionis affectum, esse ex delicto, tamen contrarium est sentiendum; omnis enim irregularitas, quæ procedit ex quacumque bigamia, siue quæ cum peccato, siue quæ sine peccato contrahitur, est censenda ex defectu, & non ex delicto, & ratio est, quia quamuis aliquis sit bigamus cum delicto, nõ propter delictum irregularis & bigamus declaratur, sed propter sacramentum, explico. Vnus duxit duas de facto, & cum peccato, hic irregularis, & bigamus est declaratus, non quia deliquit, sed quia quantum est ex parte sua bis contraxit, & canones attendunt animum cum opere subsecuto, quamuis in veritate non fuerit sacramentum, nec defectus sacramenti; ideo etiam si sine peccato id fiat, vt qui nulliter contraxit cum secunda, quia priorem mortuam reputabat, & non erat, censetur irregularis; vnde consulto non dictum est in c. nuper. quia deliquit, sed propter animum, siue intentionem opere subsecuto. Est ergo ex defectu reductiuè, non propriè, sicut quæ est vera bigamia, aut illa quæ provenit ex vero matrimonio; hæ enim sunt propriè ex defectu, ceteræ reductiuè. Hoc ergo supposito, dico, materiam de dispensatione in bigamo esse multum inter Doctores controuersam & ambiguam: ea quæ mihi probabiliora sunt visa, proponam per aliquot conclusiones.

Prima est, Papa dispensare potest cum quocumque bigamo ad omnes ordines, maiores, & minores, & ad quascumque dignitates. hanc inter Theologos tenet. S. Thom. 4. sent. dist. 27. qu. art. 7. Inter Iuristas autem Archi. can. lector d. 34. Præpos. & Gemin. in eodem can. lector. & ibidem Turrecr. qui omnes allegant, & probant sententiam. S. Tho. dicuntque esse communem, vtuntur etiam ratione, & fundamento. S. Tho. nimirum irregularitatem bigamiæ esse introductam de iure positivo, in quo Papa dispensat, idque verum est, quidquid dicant

alij:

alij: nec. n. quia Apostolus prohibuit bigamum ordinari, nec licet inferre, quod non recte intulit Panor. c. vi. bigami. de bigam. num. 3. nimirum esse de iure diuino, cum certum sit non omnia, quæ Apostoli instituerunt, iure diuino fuisse instituta; multa enim fecerunt potestate accepta, sicut & faciunt successores eorum.

Secunda conclusio, Quamuis Papa dispense in omni irregularitate bigamiæ, & ad omnes ordines, & dignitates, tamen difficillime dispensat cum bigamo vero, & minori cum difficultate cum interpretatiuo. Hæc est Præpos. eodem loco, & est communis, ratio que ipsa persuadet: nam sicut bigamia vera minorem habet bigamiæ rationem, quam interpretatiua, hæc, quam similitudinaria, ita etiam maior, vel minor esse debet difficultas. Rursus sicut ordines sunt inæquales, ita etiam difficultas dispensandi, & sic intelligitur c. super eo. de bigam. vbi cum bigamo ad maiores non licere dispensare dicitur, mirum quia difficilè dispensatur.

Tertia conclusio, Episcopus non potest dispensare cum bigamo vero, aut interpretatiuo ad maiores ordines. ista est Hostien. in summ. de bigam. in fine, Præpos. Gemin. can. lector. d. 54. & Panorm. c. super cod. de bigam. nu. 5. in fine, & satis probatur per c. super eo. & c. nuper, de bigam. Quod dicitur de dispensatione ad maiores, intellige etiam non posse, vt in subsecptis ministrent, Episcopos dispensare, vt constat ex cap. super eo. allegato.

Quarta conclusio, ad maiores ordines cum bigamo vero, aut interpretatiuo Episcopus non potest dispensare, & cum minoribus coniungo quantum ad hoc primam etiam contrariam. istam conclusionem tenet Panor. c. super eo de bigam. num. 5. in fin. Præpos. & Gemin. can. lector. d. 34. & hi duo aliter mant esse communem opinionem, pro qua facit can. si quis viduam d. 50. ex Concilio Marti. Si quis, inquit, viduam, aut alio dimissam duxerit, non admittatur ad clericatum. quod si irreperit, deijciatur. Panor. & ceteri allegati hoc probant ex cap. vni. de bigam. in 6. vbi clerici bigami omni clericali privilegio nudantur, & prohibentur sub anathemate deferre habitum & tonsuram. Si ergo bigami non possunt deferre habitum & tonsuram, ergo Episcopus non potest dispensare cum eis ad minores: nam debent deferre habitum & tonsuram, quod prohibitum est, nec Episcopus potest prohibitioni papali contradicere, nec eam tollere. Hac ratione isti Doctores vtuntur.

nec valet respōsio Henr. Boic. c. vt bigami. de biga. nu. 26. quod hoc capu loquitur de clericis, qui contraxerunt bigamiā post clericatum; ijenim in pōenam exuuntur habitu, & tonsura, non, inquam, valet nam hi clerici non peccarunt contrahendo, quia erant in minoribus, & potuerunt contrahere. non exgo exuuntur propter penam, sed propter irregularitatem, quæ est ex defectu sacramenti, vnde, cum sit irregularis etiam, qui ante clericatum cōtrahit, comprehenditur eodem decreto, si casu ordinem susceperint. hęc conclusiōne teneo vt tutiorem cum cōmuni, quamuis contrarium teneant. S. Tho. 4. d. 27. q. 3. art. 3. Hosti. in sum. de bigam. in fine cum alijs; tamen cū cōmuni sententiā sit in oppositum, & canones id significare videantur, saltem incertum est, & dubium, an Episcopus id facere possit: in incertis autem tutius est abstinere a dispensando. Accedat auctoritas congregationis Concilij sess. 23. cap. 17. quæ ex sententiā Sixti V. Episcopum cum vero bigamo, qui duas successiue duxerat, dispensantem ad primam tonsuram, & beneficium simplex. quod etiam eidem dispensato contulerat, iudicauit ipso iure suspensum ab ordinum collatione; dispensatum autem ab exercitio suspensum, & beneficij nullā fuisse collationem, nec fructus suos fecisse.

Quinta conclusio, non solum Episcopus non potest cum vero, aut interpretatiuo dispensare in minoribus suscipiendis, sed nec in susceptis. hęc est mentem eorundem Doctorū, & probatur, nā aut post bigamiā accepit clericatum, aut ante; si post non potest Episcopus dispensare: nam ex eodem can. si quis viduam d. 50. deijcitur, si quis post bigamiam irrepit in clericatum, in quo can. non potest Episcopus dispensare; quod si minores ante accepit, probabile est olim potuisse dispensare Episcopum, vt in susceptis maneret, per cap. lector d. 34. at hodie id non potest per c. alterationis, de bigam. in 6. quia tales priuantur omni priuilegio clericali. Hęc dicta sunt de bigamia vera & interpretatiua. Quantum autem ad fictam, seu similitudinariam spectat, ponitur.

Sexta conclusio, Episcopus potest in aliquibus casibus dispensare cum bigamo ficto. hęc certa est, & sine controuersia; sunt enim casus, in quibus potest Episcopus dispensare.

Primus est, cum presbytero, qui duxit vxorem post longam penitentiam, & vitam laudabilem, Episcopus dispensat, vt ministrat in susceptis, cap. sanē 2. de cler. coniug. Gloss. communiter recepta ibi declarat, quando non ante contraxerat,

sed semel duxit, & eam virginem; si enim ante contraxerit semel, & iterum contraxit post ordines, non potest Episcopus dispensare, per capit. nuper. de bigam. Similiter si semel hanc viduam, adhuc non potest Episcopus, cap. a nobis. de bigam.

Alter casus est, quando diaconus contraxit de facto, et eo contrito & conuerso, dimissa vxore, dispensat Episcopus vt ministret in susceptis, & si perfectæ vitæ, & conuersus fuerit, dispensat in suscipiendis. idem est de subdiacono. in betur c. i. qui cler. vel vouen. Gloss. communiter recepta intelligit, quando duxit etiam virginem; nam si viduam, quamuis semel, non potest Episcopus, c. a nobis, de bigam. litter etiam si non semel, c. nuper. de bigam.

Tertius casus est, quando post votum solenne castitatis quis duxit vxorem, quod non solum commune est subdiaconis, sed etiam monachis, tunc Episcopus dispensat. ita habet Gloss. communiter recepta, can. quotquot 27. qu. 1. & alibi can. si qua virgo. ead. d. & causa, quod intellige, si semel, & nullo modo sit, & adhuc cum monacho sibi subiectis, aliter Episcopus non potest. In alijs similitudinarijs, aut fictis bigamis Episcopus non dispensat, nempe cum eo etiam laico, qui duxerit ruptam, aut bis nulliter contraxit, vt enim dicit. S. Thom. 4. d. 27. qu. 3. art. 3. eadem est difficultas dispensandi cum ijs, qui de facto contraxerant, ac ea, quæ esset, si de iure contraxissent, hoc est tutius.

Hoc autem est obseruandum, Episcopum posse dispensare cum bigamis in irregularitatibus precedentibus ex bigamia, quæ est ex delicto, quando crimen est occultum, iuxta can. 6. sess. 24. Concil. Trid. quod supra adnotauimus, videtur omni similitudinaria, quæ ex peccato procedit, si occultum est iuxta formam Concil. dispensare potest in susceptis, & in suscipiendis.

De irregularitate ex delicto hæresis.

CAPVT LXIII.

Supererat alia irregularitas ex defectu, nempe quæ oritur ex homicidio: at quia hæc coniuncta est cum ijs, quæ ex delicto sunt, & diffuse de ea agendum est, ideo in vltimo loco